

Profesor Leopold Zatočil šedesátiletý

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná. 1965, vol. 14, iss. A13, pp. [5]-10

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/100366>

Access Date: 02. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Profesor dr. Leopold Zatočil

PROFESOR LEOPOLD ZATOČIL ŠEDESÁTILETÝ

Vedoucí katedry germanistiky a nordistiky prof. dr. Leopold Zatočil slaví 17. října 1965 své šedesátiny. Narodil se v jihomoravských Židlochovicích, dětství prožil na polském venkově, začal studovat na německém gymnasiu v polském městě Bielsku, jež politicky patřilo k Slezsku; přesídlení vynucené revolučními změnami poválečných let jej vrátilo do nového moravského domova v Uničově. Středoškolská studia dokončil na německém gymnasiu v Olomouci roku 1926.

Víme-li, v jak pestrém jazykovém prostředí mladý Zatočil vyrůstal, neudivuje nás, že se rozhodl pro jazykovědu: na mladé universitě brněnské si zapisuje slovanštinou a germánskou filologii. Prvá z nich je tehdy reprezentována jmény Fr. Trávníčka, Stan. Součka a Arna Nováka, druhá profesorem Ant. Beerem. Avšak je třeba jít na zkušenou do světa. V Berlíně byli v letech 1929—30 Zatočilovými učiteli profesori Arthur Hübner, Julius Petersen, komparatista Wilhelm Schulze, a zejména pak nordista Gustav Neckel, jenž nepochybně vzbudil v brněnském studentu filologický i kulturní zájem o evropský Sever, který poznal za svých dvou delších studijních pobytů.

Po návratu podává Zatočil disertační práci „Beiträge zur gotischen und mittel-hochdeutschen Syntax“ (1931) a završuje své studium státními zkouškami z češtiny a němčiny. Zůstává na fakultě jako asistent germánského semináře. V letech 1934 až 1935 se vrací do Berlína, aby dokončil a uveřejnil další významnou práci „Der Neusohler Cato“, již pak předkládá jako habilitační spis. V březnu 1937 se stává soukromým docentem a je pověřen výkonem funkce lektora německého jazyka.

Válečné období 1939—45 znamená pro Zatočila učitelské působení na dívčím reformním reálném gymnasiu v Brně — vysoké školy okupanti zavřeli. Po osvobození se vrací na staré působiště, na germánský seminář po bok svému učiteli Ant. Beerovi. Brzy je jmenován mimořádným profesorem germánské filologie a po smrti Beerové vede nejdříve germánský seminář jako ředitel a od roku 1963 opět samostatnou katedru germanistiky a nordistiky.

Badatelské a vědecké zájmy prof. Zatočila jsou rozsáhlé. Neomezují se jen na problematiku jazykovědnou, ale pohybují se na hranicích filologie a filologicky orientované literární historie.

Do prvního okruhu jeho prací patří ty, v nichž se zabývá problematikou německých básnických převodů Catonových distich. Po habilitační práci „Der Neusohler Cato“ jsou výsledky tohoto bádání shrnuty a zveřejněny v monografii „Cato a Facetus“ (1952). Tato práce vzbudila živý zájem zahraniční germanistiky, Th. Fringse, L. Wolffa a v poslední době H. de Boora, který některé Zatočilovy koncepce catonovské problematiky přebírá pro své dějiny německé literatury.

Druhý okruh jeho prací tvoří jazykový a literární výzkum památek umělecké literatury z oblasti východostředoněmecké. Tematicky tu jde převážně o příspěvky k literárním vztahům německo-českým. Prof. Zatočil zde např. dokázal nezávislost

české Alexandreidy na německé skladbě Ulricha z Eschenbachu, doložil význam staročeského Tkadlečka pro německou skladbu Der Ackermann aus Böhmen, zjistil předlohu Závišovy písně v jednom z leichů německého básníka Frauenloha, určil a literárně i jazykově zpracoval sérii pražských zlomků, které jsou v této podobě nemalým přínosem pro dějiny středověké literatury německé i středonizozemské.

Přední místo zaujímá prof. Zatočil i v oblasti nordistiky. Je autorem časopiseckých studií z této oblasti. Zvláštní zájem věnoval dlouhá léta problematice staroseverských ság, z nichž jednu z nejznámějších, ságu o Volsunzích, zpřístupnil naší veřejnosti překladem a bohatým glosářem (Brno 1960). Od svého předchůdce Beera přejal Zatočil též zájem o problematiku góštiny a je dnes u nás jejím jediným významným znalcem. Mnohostrannost vědeckých zájmů prof. Zatočila dokazují výmluvně jeho četné články, uveřejněné v posledních letech v jazykovědné a literárněvědné řadě našeho Sborníku a ČMF.

Vedle vědecké činnosti jubilarantovy zasluhuje vysokého ocenění i jeho pedagogické působení. Účinně, zaníceně a obětavě vede své přednášky a semináře i výchovu vědeckého dorostu. Svou vědeckou erudicí a svými lidskými vlastnostmi získal úctu, obdiv a lásku svých žáků a spolupracovníků.

SOUPIS PRACÍ LEOPOLDA ZATOČILA

k = kniha, č = článek, r = recenze, referát, z = zpráva, n = nekrolog. Zkratky časopisů: ČMF Časopis pro moderní filologii (Praha), ČČF Český časopis filologický (Praha), ČMM Časopis matice moravské (Brno), LF Listy filologické (Praha), NV Naše věda (Praha), PBB Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache und Literatur (Halle/Saale), SbFFBU Sborník prací filos. fakulty brněnské university (Brno), ZfdA Zeitschrift für deutsches Altertum und deutsche Literatur (Berlin).

1980

1. (č) Mezinárodní výměna studentů. — Zahraniční Čechoslovák v Berlíně 1. 2. 1930.
2. (č) Slovanský institut na université v Berlíně. — Zahraniční Čechoslovák v Berlíně. — 15. 4. 1930.
3. (z) Das Slavische Institut an der Universität in Berlin. — Prager Presse 22. 6. 1930.

1982

4. (č) Zur Hypotaxe bei Hartmann von Aue. — PBB 56, 382—398.

1983

5. (studie) Zur gotischen Syntax. *Qiman in* und Verwandtes. (Uničov 1933).
6. (z) P. M. Hebbe, Svenskarna i Böhmen och Mähren. — NV 14, 140.
7. (r) P. M. Hebbe, Svenskarna i Böhmen och Mähren. — ČMM 57, 294—300.

1984

8. (č) *Gadauka*. — ZfdA. 71, 102.
9. (č) *Litom fara*. — ZfdA. 71, 168.
10. (č) Zur Konstruktion von *lagjan*. — ZfdA. 71, 200.
11. (č) Drei tschechische Wörter in den deutschen Mundarten Mährens und Schlesiens. — Teuthonista 10, 126—127.
12. (č) Neznámá hebrejská vazba v překladech Nového zákona? — LF 61, 282—286.
13. (r) H. Gruber, Das adverbale *üz*-Präfix im Gotischen und Althochdeutschen. — Literaturblatt f. germ. u. rom. Philologie 55, 7—8.

1985

14. (č) Neue Berliner Bruchstücke des ostmitteldeutschen Gato. — ZfdA. 72, 81—91.
15. (k) Der Neusohler Cato. Ein kritischer Beitrag zur Entwicklungsgeschichte der deutschen Catobearbeitungen. (Berlin-Charlottenburg 1935, stran 118).
16. (z) F. Wollmann, Deutsche Sprachkunde auf sprachgeschichtlicher Grundlage. — NV 16.

1986

17. (č) Ein Mährisch-Neustädter Bruchstück des ostmitteldeutschen Cato. — Mélanges P. M. Haškovec (Brno 1936), s. 366—370.
 18. (č) Zur Konstruktion von *gateihan*. — ZfdA. 73, 195—196.
 19. (r) A. Mirowicz, Die Aspektfrage im Gotischen. — LF 63, 458—464.

1987

20. (č) Ant. Beer. — Pedag. encyklopedie, seš. 3, s. 89.
 21. (č) Jazyk německý. — Pedag. encyklopedie, seš. 17—18, s. 553—554.
 22. (n) Za Arthurem Hübnerem. — ČMF. 23, 423—425.

1988

23. (č) Poznámky o slohu staročeského Tkadlečka a jeho poměru k Ackermannovi. — ČMF 24, 144—160.
 24. (r) A. Hübner, Der Ackermann aus Böhmen. — ČMF 24, 441—445.
 25. (č) Über die Bedeutung des alttschechischen Tkadleček für die Ackermannforschung. — Slav. Rundschau 10, 96—104.
 26. (č) Textkritisches zum Ackermann. — ZfdA. 75, 118—119.
 27. (č) Nová práce o německých nářečích v Československu. — Slovo a slovesnost 4, 184—189.
 28. (č) Prof. Dr. Jan Krejčí — 70 Jahre. — Prager Presse 15. 12. 1938.

1989

29. (r) A. Berglera a H. Ludwiga práce o díle Heinricha von Mügeln. — ČMF 25, 91—92.
 30. (r) L. L. Hammerich, Der Text des Ackermann aus Böhmen. — ČMF 25, 208—209.
 31. (r) W. Mitzka, Grundzüge nordostdeutscher Sprachgeschichte. — ČMF 25, 210—211.
 32. (č) Ein unbekannter Prosatext der fünfzehn Zeichen vor dem jüngsten Gericht. — ČMF 26, 276—287.
 33. (č) Prof. Dr. Josef Janko sedmdesátníkem. — Lidové noviny 25. 10. 1939.

1940

34. (č) Part. praet. (ge)kommen v platnosti atributivní. — ČMF 26, 434—437.
 35. (r) H. Weinelt, Die mittelalterliche deutsche Kanzleisprache in der Slowakei. — ČMF 26, 474—479.
 36. (r) Z nových příspěvků německé vědy o německé kolonizaci na Moravě a ve Slezsku. — ČMM 63—64, 114—133.
 37. (č) Gotica. — LF 67, 232—236.
 38. (z) Nové dílo o germánských pověstech. Průkopnická práce Gudmunda Schütteho. — Lidové noviny 28. 6. 1940.

1941

39. (č) K otázce závislosti staročeské Alexandreidy na skladbě Ulricha z Eschenbachu. — ČMF 27, 31—40, 159—167.
 40. (r) Příručka úřední němčiny. — Slovo a slovesnost 7, 51—52.
 41. (z) Univ. prof. dr. Antonín Beer šedesátníkem. — Lidové noviny 8. 5. 1941.
 42. (č) Guta — Saga. — Hrst studií a vzpomínek. Prof. dr. Ant. Beerovi jeho žáci. Redigoval doc. dr. L. Zatočil (Brno 1941), s. 17—59.
 43. (č) Vědecká činnost prof. dr. Ant. Beera. — Hrst studií atd. (Brno 1941), s. 135—147.
 44. (z) Nové dějiny německého písemnictví (St. Sahánek, Přehledné dějiny něm. písemnictví). Lidové noviny 12. 8. 1941.
 45. (r) Grimmova mythologie v novém rouše (J. Grimm, Deutsche Mythologie. Volksausgabe. Bearbeitet und eingeleitet von K. H. Strobl.) — Lidové noviny 20. 8. 1941.
 46. (z) Pověst nibelunská v historickém světle. — Lidové noviny 14. 9. 1941.
 47. (z) V. E. Mourek. — Lidové noviny 24. 10. 1941.

1942

48. (r) Odpověď k předchozímu zaslánu (proti Janouchově replice). — ČMF 27, 410.
 49. (n) Za Gustavem Ehrismannem. — ČMF 28, 336—339.
 50. (r) Arthur Hübner, Kleine Schriften zur deutschen Philologie. — ČMF 28, 339—341.
 51. (n) Za prof. dr. Janem Krejčím. — Lidové noviny 16. 1. 1942.
 52. (č) Goethe a německý jazyk. — Lidové noviny 24. 3. 1942.
 53. (z) Nové dílo o počátcích německého písemnictví. — Lidové noviny 2. 9. 1942.

1943

54. (r) Jan de Vries, Altnordische Literaturgeschichte I. — ČČF 2, 32—34.
 55. (r) Deutsche Wortgeschichte. — ČČF 2, 44—45.
 56. (r) Joh. von Saaz, Der Ackermann aus Böhmen. Herausgegeben von E. Gierach. — ČČF 3, 25—27.
 57. (z) Nová literatura k Eddě a k Písní o Nibelunzích. — Lidové noviny 22. 8. 1943.

58. (překlad) Edické písně o Sigurdovi a Gudruně v kostce. — Lidové noviny 10. 10. 1943.
- 1944
59. (z) Zprávy o knihách (Gottschald, Bach, Kluge, Verfasserlexikon, Arntz atd.). — ČČF 3, 45—47.
60. (z) Novinky z německé jazykovědy a literatury. — Lidové noviny 27. 3. 1944.
61. (překlad) Píseň o Hamdirovi. — Lidové noviny 22. 10. 1944.
62. (z) Prof. dr. Josef Janko pěťasedmdesátníkem. — Lidové noviny 26. 10. 1944.
63. (z) Germanistické novinky. — Lidové noviny 30. 12. 1944.
- 1945
64. (z) Germanistické novinky. — Lidové noviny 18. 1. 1945.
65. (n) Památce Stanislava Sahánka. — Svobodné noviny 15. 7. 1945.
66. (č) O slezském Catonovi. Příspěvek k slezské literatuře středověké. — Slezský sborník 43, 51—56.
- 1946
66. (č) Začátek sagy o Volsunzích. — ČMF 29, 216—218.
67. (č) Ulrich von Eschenbach, Freidank a Cato. — ČMF 29, 219—222.
68. (r) Herman Güntert, Geschichte der germanischen Völkerschaften. — ČMF 29, 247—249.
69. (r) Cornelius Tacitus Germania. Přeložil V. Prach (Praha 1945). — P. C. Tacitus: Germania. Herausgegeben, übersetzt und mit Erläuterungen versehen von E. Fehrle (München—Berlin 1944). — ČMF 29, 259—260.
70. (z) K. Euling, Hundert noch ungedruckte Priameln des 15. Jhts a dodatek. — ČMF 29.
71. (z) Příspěvek sovětské vědy o literárních stycích rusko-skandinávských. — Svobodné noviny 25. 4. 1946.
72. (z) Sté výročí narození V. E. Mourka. — Svobodné noviny 20. 8. 1946.
73. (r) Edda. Rohatýrské písně. Ze staré severštiny přeložil Emil Walter (Praha 1942). — Naše věda 24, 81—90.
74. (n) Stanislav Sahánek. — Naše věda 24, 309—310.
75. (n) Stanislav Sahánek. — Vlastivědný věstník moravský 1, X—XII.
76. (č) Staroseverská píseň o hunské bitvě a její vztah k Slezku. — Slezský sborník 44, 21—64.
77. (r) Fr. Weiser, Lautgeographie der schles. Mundart des nördlichen Nordmähren und des Adlergebirges. — Slezský sborník 44, 262—263.
- 1947
78. (r) G. Baesecke, Vor- und Frühgeschichte des deutschen Schrifttums. — ČMF 30, 238—239.
79. (z) Jahrbuch der deutschen Sprache (I. a II. Leipzig 1941 a 1944). — ČMF 30, 266—267.
80. (z) W. Baetke, Das Heilige im Germanischen. — ČMF 30, 267.
81. (z) W. Braune, Althochdeutsches Lesebuch. — ČMF 30, 267.
82. (z) W. Mitzka, Deutsche Mundarten. — ČMF 30, 267—268.
83. (z) Th. Steche, Deutsche Stammeskunde. — ČMF 30, 268.
84. (z) M. Lexer, Mittelhochdeutsches Taschenwörterbuch. — ČMF 30, 268.
85. (z) G. Schütte, Brynhild. — ČMF 30, 268.
86. (z) Klaret a Ackermann. — ČMF 30, 268.
87. (z) S. Singer, Mittelhochdeutsches Lesebuch. — ČMF 30, 268—269.
88. (z) F. Ranke, Das Osterspiel von Muri nach den alten und neuen Fragmenten herausgegeben. — ČMF 30, 269.
89. (z) Altdieses Übungstexte. — ČMF 30, 269—270.
90. (n) Za profesorem Josefem Jankem. — Svobodné noviny 20. 6. 1947.
91. (č) K německým písním v Havlíčkově zpěvníku. — Naše věda 25, 244—246.
92. (r) W. Jungandreas, Zur Geschichte der schlesischen Mundart im Mittelalter. — Slezský sborník 45, 257—262.
- 1948
93. (r) Martta Jaatinen, Die mittelniederdeutsche Übersetzung der sogenannten Hieronymus-Briefe. — ČMF 31, 68.
94. (r) Erkki Valli, Die Übersetzungstechnik des Claus Cranc. — ČMF 31, 69.
95. (č) Sebastianan Branta překlad Katonových distich. — ČMF 31, 178—183, 252—267.
96. (k) Olomoucká legenda o sv. Alexiovi (B) a poznámky k legendě polské. — Věstník Král. České Spol. Nauk 1947, č. 2. (Praha 1948), stran 48.
97. (č) K staročeské Alexandreidě. — Pocta Fr. Trávníčkovi a F. Wolmanovi, s. 446—459.
- 1950
98. (r) H. Weinelt, Untersuchungen zur landwirtschaftlichen Wortgeographie in den Sudetenländern. — Slezský sborník 48, 136—138.
99. (n) Prof. dr. Antonín Beer mrtev. — Svobodné noviny 10. 5. 1950.

100. (č) Antonín Beer — vědec a učitel. — Naše věda 27, 132—142.
101. (č) Kritický pohled na německé písemnictví staroslezské. — Slezský sborník 48, 282—289.
102. (č) Soupis nejdůležitějších dialektických znaků německého nářečí staroslezského a rakousko-bavorského. — Slezský sborník 48, 345—349.
- 1952**
103. (k) Cato a Facetus. Pojednání a texty. Zu den deutschen Cato- und Facetusbearbeitungen. Untersuchungen und Texte. (Spisy univ. v Brně, č. 48). Brno 1948, stran 355.
104. (r) Th. Frings and Gabriele Schieb, Drei Velkede-Studien. — SbFFBU 1, 186—187.
105. (r) Sovětský přehled islandské literatury (Steblin—Kamenskij, Islandskaja literatura, Leningrad 1948). — SbFFBU 1, 187—189.
106. (z) Zprávy germanistické. — SbFFBU 1, 190—194.
- 1953**
107. (č) Pražský zlomek starosaského Helianda. — ČMF 35, 29—34.
108. (r) Z germanistické literatury. — ČMF 35, 172—175.
109. (r) Z germanistické literatury. — ČMF 35, 227—232.
110. (č) Závišova píseň ve světle minnesangu a její předloha. — SbFFBU II, č. 2—4, s. 110—126.
111. (č) Nové příspěvky k slezské literatuře středověké. — Slezský sborník 51, 449—463.
- 1954**
112. (č) Ein vergessenes Kapitel aus der Geschichte der tschechischen Germanistik. — SbFFBU A-2, 58—66.
- 1955**
113. (č) Eine unbekannte bairische Verslegende von den 10 000 Rittern aus dem 14. Jahrhundert. SbFFBU D-1, 67—86.
114. (z) Práce lipského slavisty Rudolfa Fischera. — SbFFBU A-3, 121—122.
115. (č) Zu den althochdeutschen Glossen. — Philologica 7, 49—52.
116. (č) Rozluštění runového nápisu. — Lidová demokracie 5. 6. 1955.
117. (č) Dopis Švéda A. Retzia J. E. Purkyňovi z r. 1835. — SbFFBU D-2, s. 152—155.
- 1956**
118. (z) Z germanistické literatury. — ČMF 38, 149—154.
119. (z) Přednáška Theodora Fringse: O třech výrazech a jejich synonymech v jazyce německém. — ČMF 38, 167—169.
120. (skriptum) Jos. Šedivý, Nástin vývoje německého jazyka. 2. vydání. Doplnil Leop. Zatočil. Praha 1956.
- 1957**
121. (z) Mezinárodní zasedání Institutu pro německý jazyk a literaturu v Berlíně. — ČMF 39, 43—51.
122. (č) Drei Prager Bruchstücke (Goldene Schmiede, Rennewart, Wilhelm von Österreich). — SbFFBU A-5, s. 63—71.
- 1958**
123. (k) H. Siebenschein — Leop. Zatočil, Stručné dějiny německé literatury do r. 1250 s ukázkami originálů a jejich překlady (Učební texty vysokých škol. Karlova univ. v Praze. — Fak. fil.) SNP, Praha 1958, stran 262.
124. (č) O některých syntaktických otázkách germánských jazyků. — O vědeckém poznání soudobých jazyků. (Praha 1958), s. 225—230.
125. (č) Kozdra v staročeském Sporu duše s tělem. — SbFFBU D-5, s. 83—90.
126. (č) Další nové příspěvky k slezské literatuře středověké. — Slezský sborník 56, 519—531.
- 1959**
127. (č) Zur deutschen Druckvorlage des Rohový Sayffryd von Tobiáš Mouřenín. — SbFFBU D-6, S. 5—18.
128. (č) Ostřihomský zlomek staročeské Alexandreidy a jeho poměr ke Gualtherovi a Ulrichovi z Eschenbachu. — Rodné zemi (sborník prací k 70. výročí trvání Musejního spolku v Brně a k 70. narozeninám A. Gregora — Brno 1958), s. 347—360.
129. (č) Zur Wiedergabe des Acc. c. Infinitivo im 14. und 15. Jahrhundert. — Philologica Pragensia 2, s. 65—83.
130. (č) Před dokončením Slovníku bratří Grimmů — ČMF 1, 129—142.
131. (z) Seznam vědeckých prací, odborné činnosti a veřejných přednášek prof. dr. H. Siebenscheina v letech 1949—1959, — ČMF 41, 170—174.
132. (č) Ge- bei den sogenannten perfektiven und imperfektiven Simplizien. — SbFFBU A-7 s. 50—64.
- 1960**
133. (k) Sága o Volsunzích (Spisy university v Brně. Fil fak. č. 64). SPN Praha 1960, stran 283.

1961

134. (č) Prager Bruchstück einer Pergamenthandschrift eines neuen mittelniederländischen Kreuzzugsromans aus der zweiten Hälfte des 14. Jahrhunderts. — *Philologica Pragensia* 4, s. 1—16.
135. (č) Zum Schwund des Präfixes *ge-* in Temporalsätzen. — *SbFFBU A-9*, S. 125—140.
136. (č) Drei Prager Bruchstücke einer Pergamenthandschrift des mittelniederländischen Versromans Parthonopeus van Bloys. *SbFFBU D-8*, s. 97—116.

1962

137. (č) Zur Stellung des adnominalen Genitivs im Althochdeutschen und Altenglischen. *SbFFBU A-10*, s. 119—131.
138. (r) K. Mollay, Das Ofener Stadtrecht. — *SbFFBU A-10*, 221—222.

1964

139. (č) Zum Problem der vermeintlichen Einwirkung der gotischen Bibelübersetzung auf die altkirchenslavische. — *SbFFBU A-12*, s. 81—95.
140. (č) Bruchstück eines südbairischen Osterspiels. — *SbFFBU D-11*, s. 129—134.
141. (r) Edda. Přeložil Lad. Heger. Praha 1962, str. 484. — Staršaja Edda. Drevneislandskije pesni o bogach i gerojach. Perevod A. I. Korsuna. Redakcija, vstupitelnaja statja i komentarii M. I. Steblina-Kamenskogo. Izdatelstvo Akademii Nauk SSSR. Moskva—Leningrad 1963, str. 260.
Scandinavica 3, 1964, Nr. 2, 156—157.

Pracovní kolektiv katedry germanistiky